

justus: ergo induxit obligationem; imo contractum illum esse contra jus charitatis, non satis constat; quare, etc. Unde merito Theologi, in 4, distinct. 15, tractantes an restituere teneatur qui aliquid accepit in necessitate constitutus, de extrema fere id negant, quasi in minori alia sit concedendum.

9. *Sexta conclusio unde suadetur.* — Dico sexto: si quis extra casum extremæ necessitatis subveniat, vel obligetur ad subveniendum, non ex superfluis simpliciter, sed aliquo modo ex necessariis ad statum, non obligatur ad dandum, sed ad mutuandum, vel ad alium modum similem. Hoc probant argumenta primæ opinionis, et dicta in præcedenti conclusione; præterea quia, ut patet ex præcedenti conclusione, res est incerta; ergo est explicanda suaviori modo. Item qui sic subvenit, etiam indiget illis bonis; ergo non sine causa potest se indemnem servare.

10. *Ad primum argumentum in num. 1.* — *Ad primam confirmationem.* — *Ad secundam.* — Ad argumentum primæ opinionis, dicito non solum teneri divitem ad subveniendum, sed ad subveniendum modo consentaneo charitati, et secundum debitum usum rerum. Item obligari ad non imponendum proximo obligationem reddendi sine rationabili causa, et sic accipienda sunt loca ibi citata, vel certe procedunt potius de fœnore spirituali. Ad primam confirmationem negatur assumptum; et caput illud loquitur extra casum extremæ necessitatis, ut exponit divus Thomas, artic. 7, ad primum, citata quæst. 66. Alia etiam quæ adducuntur, facile solvuntur. Esau enim atque Ægyptii non erant in extrema necessitate, quia habebant unde emerent; Joseph vero imponebat tributum ad bonum reipublicæ. Denique factum Tobie non est ad rem, quia Gabelus habebat unde redderet, ideoque chyrographum ab illo accepit Tobias. Postremo lex quæ affertur procedit in foro exteriori, aut certe juxta secundam, tertiam, vel ultimam conclusionem.

SECTIO VI.

Utrum qui omittit dare eleemosynam cum tenetur, obligetur ad resarcienda damna quæ inde eveniunt indigenti.

1. *Questionis explicatio.* — *Aliorum opinio, pro qua arguitur ex Cajetano et Turrecremata.* — *Confirmatur primo.* — *Secundo.* — Duo sunt consideranda. Aliud, quantitas eleemosynæ, et de hac omnes auctores fatentur,

eum qui omittit dare, transacta necessitate, non obligari ad reddendam illam quantitatem, etiamsi necessitas fuerit extrema. Ratio est, quia tota illa operatio erat misericordiæ, non justitiæ; loquimur enim de his qui sunt veri domini, non de dispensatoribus; nam hi contra justitiam agunt usurpando, et obligantur ad restituendum dominis, qui eis dispensandam quantitatem commiserant. Secundum est detrimentum quod secutum est proximo indigenti, ex eo quod illi non est subventum. Et de hoc aliqui censent, eum qui omisit eleemosynam, præsertim in casu extremæ necessitatis, teneri ad restitutionem postea, si fortasse hac de causa proximus est mortuus, vel damnum aliud notabile incurrit, quod videtur indicare Cajetanus in Summa, verbo *Restitutio*, cap. 1, et potest sumi ex eodem cum divo Thoma 2. 2, quæst. 118, ubi dicit obligationem ad subveniendum in extrema necessitate, oriri ex justitia legali; obligatio enim ex tali justitia videtur inducere obligationem restituendi. Turrecremata etiam, in cap. *Si feneratoris*, distinct. 86, dicit eam esse obligationem ex justitia, quamvis neget obligationem restituendi; idem sentit Sarmento, de Redditibus Eccles., 3 part., capit. 4. Probatur ratione; nam ille qui omittit eleemosynam hujusmodi, est causa moralis nocimenti proximi; ergo tenetur de damno: antecedens patet, quia tenetur evitare id; ergo si non facit, est causa. Unde Innocentius, capit. *Quantæ*, de Sententia excommunicationis, dicit esse participem homicidii, qui tenetur vitare, ac potest et non facit. Et idem sumi potest ex cap. *Non miserandæ*, 23, quæst. 7; et ex illo Ambrosii: *Si non paristi, occidisti*, quod refertur capit. *Pasce*, distinction. 86. Et confirmatur primo, nam qui est in extrema necessitate, potest sibi necessaria sumere, etiam per vim, quia tunc bona sunt communia; ergo alter detinendo injuriam illi facit. Confirmatur secundo, nam potest a iudice compelli ad dandam eleemosynam, is qui dare potest commode; ergo intercedit aliqua obligatio justitiæ; ergo obligat ad restituendum.

2. *Vera sententia.* — *Ad primam confirmationem.* — *Ad secundam confirmationem.* — Nihilominus respondeo illum non teneri ad restituendum aliquid; ita Sot., 5 de Justit., q. 4, art. 3; Covarruv., 2 Variarum, c. 14, num. 5; Adrian., in 4 de Restitut., quæst. 1; Navar., cap. 24, numer. 7, et de Redditibus, quæst. 2; sumitur ex Gloss., cap. *Non infe-*

renda, 24, quæst. 3; et suadetur, nam tunc solum obligatur quis ad resarcienda damna, quando sequuntur ex actione injuriosa, scilicet contra justitiam commutativam. Et confirmatur, quia titulus restitutionis tantum est duplex, injusta acceptio, et res accepta; ibi autem neuter intervenit. Ad argumentum ex Cajetano et Turrecremat., respondetur, sicut ille qui subvenire omisit non obligatur ex justitia commutativa, ita neque vere facit propriam injuriam, neque tenetur ad restitutionem, vel reparationem illius damni; et si fortasse obligatur interdum ex justitia legali, saltem respectu boni communis, at hujus justitiæ violatio, non obligat ad restitutionem, ut suo loco dicitur¹. Ad rationem dic, solum probare mortem vel damnum proximi esse voluntarium omittenti eleemosynam, non tamen esse effectum ab illo, quia ut ego sim causa mortis proximi, non satis est velle illam, sed oportet aliquo modo influere; hic autem non influit physice, ut per se constat, neque moraliter, quia non facit injuriam. In capitulis autem citatis, modus loquendi latior est aliquanto, nam homicida dicitur, qui quovis modo vult mortem proximi; itaque solum intenditur illud damnum proximi imputari alteri ad culpam, sed non ad injuriam. Ad primam confirmationem, dic nihil referre quod in extrema necessitate bona sint communia, nam ex vi illius juris solum quisque valet ea primo occupare absque injuria alterius, id est, nullam alteri vim faciendo. Ad secundam confirmationem, ut quis possit obligari a iudice, satis esset obligatio justitiæ legalis, quando necessitas communis intercedit. Præterea leges et magistratus civiles non solum actus justitiæ, sed etiam misericordiæ, et temperantiæ imperare possunt, et ita nihil sequitur contrarium nostræ resolutioni.

3. *Dubium de Ecclesiasticorum eleemosynis.* — Restabat dubium, an saltem habentes ecclesiastica bona teneantur ex justitia ad dandam eleemosynam, atque adeo, si omittant, teneantur ad restitutionem. Quod late disputant tum Theologi, tum jurisperiti, et affirmant non pauci. Hic tamen omissis aliis ad tractationem de redditibus, solum in genere dico, ex his bonis, quorum ecclesiastici sunt domini, teneri ex solo vinculo charitatis, majori tamen quam alii, tum quia debent esse Patres pauperum, præcipue Episcopi, ex 1 ad Ti-

¹ Vide in opusc. de Justit. Dei, sect. 4, in fine.

moth. 3, et ad Titum 1: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, etc., hospitalem, benignum, etc.* Et docet Tridentinum, sess. 23, cap. 1, de Reformatione; tum quia ratione status debent esse aliis exemplo. Denique, quia facilius habent superflua; non enim habent quibus ex officio thesaurizent, et in familia et statu debent esse moderatiores, ut monet idem Concilium Tridentinum sess. 25, capit. 1, de Reformatione. Si vero habent aliqua bona ecclesiastica, quorum non sunt domini, sed illis designata sunt ut distribuant in pauperes, tenentur ex justitia dare, sub obligatione restituendi; an vero aliqua bona sint hujusmodi, dicitur in materia de Decimis¹. Nostram vero resolutionem tradunt Cajetanus, quæst. 87, art. 3, et 185, artic. 7; Soto, lib. 10 de Justitia, quæst. 4, artic. 3; Covar., de Testamentis, cap. 10, et lib. 2 Variarum, cap. 17, num. 5; Navar. et Sarmen., in tractatibus de Redditibus ecclesiasticis, et alii recentiores.

4. *Advertendum diligenter.* — Ultimo, est in hac materia advertendum quæ hactenus de eleemosyna corporali dicta sunt, etsi videantur peculiariter dici de illis operibus misericordiæ, quæ fiunt per externas divitias, tamen eodem modo, et per easdem leges applicanda esse ad ea opera misericordiæ, quæ consistunt in actionibus humanis, ut sunt visitare infirmum, vel in carcere constitutum. Nam hæc actiones sunt bona quædam, quæ tribuimus indigenti. Unde consideranda est in his necessitas ex parte proximi, id est, an tui indigeat illo tempore, et actione. Idem de advocatione, quando pauperis jus periclitatur, ne defectu patrocinii a potentiore violetur.

DISPUTATIO VIII.

DE PRÆCEPTO CORRECTIONIS FRATERNÆ.

Primum præmissum. — *Secundum.* — *Tertium.* — Ex dictis in præcedenti disputatione, colligi satis potest opera spiritualia misericordiæ non minus esse in præcepto, quam corporalia; quia et sunt magis necessaria proximis, et facilius exhiberi possunt sine incommodo dantis, et materia est nobilior. Deinde supponendum est hæc opera distingui in septem membra, de quorum primo, scilicet, de remissione injuriarum, supra satis dictum est, cum de inimicorum dilectione ageremus, disput. 5, sect. 5, et ad idem opus spectat patien-

² Vide l. 1 de Divino cultu, cap. 11.

ter ferre aliorum molestias; nam hi duo actus fere sunt ejusdem rationis, et hic secundus fere nunquam cadit in præceptum, nisi quando vel includit primum, vel necessarius est ad vitandam proximi injuriam, aut aliam inordinatorem contra alteram virtutem. De alio opere, quod est orare, dicendum est in materia de religione¹. Quartum, de consolandis afflictis, nihil habet proprium, præter generaliter dicta de eleemosyna corporali, nam, licet hoc opus ad animam pertineat, tamen præcipue ad corporis necessitatem spectat. Superest igitur dicamus de fraterna correctione, ad quod etiam revocabimus duo, consilium dare, et docere, in quibus generales regulæ necessitatis proximi, et facultatis operantis servandæ sunt; sed quia applicatio earum in correctione fraterna habet specialem difficultatem, ideo de hoc specialiter agunt Theologi. Tertio, est supponendum duplicem esse proximi correctionem: alteram judicalem, quæ fit via publica, et tendit non tam in ejus emendationem qui corrigitur, quam in castigationem et poenam ob commune bonum. Alteram charitativam, cujus finis est bonum et emendatio ejus qui corrigitur, in qua possunt multi actus intercedere, de quibus primo in genere, deinde sigillatim dicemus.

SECTIO I.

Utrum hac fraterna correctio cadat in præcepto.

1. *Quorundam error.* — Pelagii error, de quo ex professo tom. 1 de Gratia. — Etsi vocabula *correctio* et *correctio* in rigore distinctionem habeant, quam attigit Augustinus, lib. 1 de Civit., cap. 9, quod *correctio* reprehensionem solum, *correctio* autem emendam simul importet, Theologi tamen promiscue iis vocibus utuntur, quando de hoc actu charitatis disputant. Fuit igitur error, hunc actum non solum non esse præceptum, sed esse otiosum, quia sine gratia Dei frater non potest emendari, etiamsi corrigatur; et si gratia adsit, licet non corrigatur, emendabitur. Ad quem errorem vitandum Pelagius, ut utilitatem correctionis tueretur, gratiæ necessitatem negavit; et ad docendam viam mediam scripsit Augustinus libros de Correctione et gratia.

2. *Prima conclusio.* — Ad hæreticorum argumentum. — Dico primo hunc actum hones-

¹ Habetur lib. 4 de Oratione, cap. 16.

tum esse, et misericordiæ et charitatis. Est de fide, Proverb. 27: *Melior est manifesta correctio, quam amor absconditus*; Eccles. 29: *Melior est a sapiente corripi, quam stultorum adulatione decipi*; Eccles. 19: *Qui odit correctionem, minuetur vita*, etc.; Psalm. 140: *Corripiet me justus in misericordia*, etc.; Matth. 18: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum*, etc.; Thessal. 3: *Nolite quasi inimicum aestimare* (hominem, scilicet, inobedientem), *sed corripite ut fratrem*. Deinde communis est hac in re consensio Patrum, et omnium recte sentientium; dum non solum in actu signato (ut ita dicam) corripiendos esse monent errantes, sed etiam dum in actu exercito suis concionibus, exhortationibusque vitia reprehendunt. Ultimo, ratione a priori ostenditur conclusio; nam hoc opus est medium per se ordinatum ad bonum proximi, et de se sublevat miseriam peccantis, impedit offensam Dei, et tollit aliis proximis offensa: ergo perfectissime habet honestatem charitatis et misericordiæ. Neque argumentum hæreticorum urget; gratia enim non movet homines ut lapides, sed modo accommodato humanæ naturæ; unde correctio deservit, ut homo se disponat ad gratiam, vel certe non ponat illi obicem. Deinde cum homo facit quod in se est, corrigendo, Deus adjungit gratiam, si alter non resistit. Sed advertendum (ut intelligatur a qua virtute sit ista actio) in illa concurrere et voluntatem corripiendi, quæ potest esse elicit a misericordia, et imperata a charitate, et actum intellectus per prudentiam dirigentem exteriorem correctionem. Nam in hoc actu non solum concurrunt prudentia, ut antecedens voluntatem, imperando ut velit corrigere, sed etiam concurrunt subsequendo, quia ipsamet correctio debet prudenter fieri, si a virtute est; et ideo, qui vult corrigere, necesse est applicare prudentiam ad ipsum actum correctionis, propter quod dixit Cajetanus, 2. 2, quæst. 33, artic. 1, hunc actum elici a prudentia, et imperari a misericordia, quod spectat ad modum loquendi. Nam res ipsa constat, ad quam certe maxime spectat, ut in hoc actu circumstantiæ prudentiæ, et spiritus lenitatis observentur. Vide Basil. in id Psalm. 14: *Et opprobrium non accepit, dicentem, debere esse correctionem sine ulla exprobratione*; et supra dixerat, *benevolentiam, potius quam severitatem, cohortationem, quam commotionem, charitatem, quam potestatem, esse ostendendam*. Et eodem modo loquuntur Nazianzenus, in orat. de Moderatione in disputationibus ha-

benda; Leo Papa, epist. 84 ad Anastas., cap. 1, et alii.

3. *Secunda conclusio bimembris.* — Probatur primum membrum ex Scriptura. — Probatur secundum membrum. — Dico secundo datum esse præceptum de hoc actu, tam divinum quam naturale. Primum patet tum ex locis Scripturæ citatis, tum maxime ex Matth. 18, 1 ad Timoth. 5, initio, et 1 ad Thessalon. 5: *Corripite inquietos*, etc.; idem aperte sentiunt Patres, quoties peccati damnant, qui utilem correctionem aliorum negligunt, nominatim Chrysostomus, homil. 60 in Matth.; Hieronymus, in citatum Psalm. 140; Augustinus, sermon. 16 de Verbis Domini; Gregorius, libr. 12 Regist., epistol. 31. Dices posse exponi hæc verba pro consilio, quia non videtur esse verbum præceptivum. Propterea Soto, de Tergendo secreto, membr. 2, quæstione prima, conclusione quarta, dicit non esse hæreticum negare hoc speciale præceptum; fortasse intelligit ex vi illius testimonii Matth. 18. Dico tamen simpliciter esse hæreticum negare illud, et fere hæreticum negare contineri in citatis locis Scripturæ. Utrumque patet, primo ex tunc citatis, tum quia Theologi ac jurisperiti communiter agnoscunt hoc præceptum. Item verbum (*corripe*) præceptivum est, et materia gravis, et charitati necessaria, ut dicemus; et Luc. 17, eodem tenore præcipitur correctio, et injuriarum remissio; et ad Galat. 6: *Hujusmodi construite*, etc., subdit: *Sic enim adimplebitis legem Christi*. Tandem ago ratione, confirmando ultimam partem conclusionis; nam hoc non est aliud a præcepto eleemosynæ, sed una ex præcipuis partibus ejus; tenemur autem naturali etiam præcepto subvenire proximo patienti necessitatem corporalem, ut patet; multo magis ergo patienti spiritualem, quod præstamus corripiendo; sic fere Chrysostomus, Homil. 13 ad Populum, argumentatur. Aristoteles quoque, 9 Ethicorum, cap. tertio, scribit pravum amicum corrigendum esse, ac magis juvandum in moribus quam in pecuniis, dissolvendamque amicitiam, si negligat correctionem. Oppones: proximus non est in tanta necessitate peccandi, ut non possit ipse sibi subvenire, et bene utendo sua libertate, et petendo auxilium a Deo. Potest quidem proximus, absolute loquendo, hoc efficere; tamen interdum est difficile valde propter vel consuetudinem, vel passionem, vel etiam inadvertentiam. Denique sæpe est evidens periculum morale, non usurum proximum ea potestate, nisi aliunde ab extrinseco adjuve-

tur: quamvis enim hoc Deus faciat interius, et angelus custos, tamen etiam unicuique mandavit Deus de proximo suo. Vide Chrysostomum, homil. 44 in 1 ad Corinth., et orat. 1 contra Judæos.

4. *Tertia conclusio* — Dico tertio: hoc præceptum genere suo obligat ad mortale. Sequitur ex initio præcedentis disputationis; nam præceptum misericordiæ, ut ibi dictum est, ex genere suo ita obligat; hoc autem præcipit unam ex præcipuis misericordiæ partibus: ergo. Item gravior obligat quam præceptum eleemosynæ corporalis, cum gravior miseria sit carentia boni spiritualis quam corporalis; illud autem, ut etiam ostendimus, obligat sub mortali ex genere suo: ergo, etc. Contra, quia fere nullus est qui corrigat, et tamen nullus confitetur hoc peccatum; neque confessores interrogant de illo, quod signum est tale præceptum non extare. Respondetur potius timoratos conscientia interdum se accusare de transgressione hujus præcepti; et confessarii, si necessarium judicent, debent interrogare; tamen quia, ut vidimus, obligatio præcepti non frequenter occurrit, et obscurior est, ita et rarius contra illud peccatur, unde multi fortasse excusantur.

SECTIO II.

Quænam sit materia hujus præcepti.

1. *Prima conclusio.* — Dico primo: omne peccatum mortale proximi est de se materia gravis, et sufficiens ut hoc præceptum obliget. Ita docent communiter auctores, et colligitur ex illo Matth. 18: *Lucretus eris fratrem tuum*; omne enim peccatum mortale tollit vitam spiritualem proximi; ergo de se sufficientem inducit necessitatem ut lucremur illum. Sed advertendum est peccatum hoc posse esse commissum, et jam emendatum, ac sine occasione et periculo reincidendi; sic vero illud non esse materiam hujus præcepti, quia jam proximus non est in miseria, et hoc sensu intelligenda est Glossa, in cap. *Si peccaverit*, dicens peccatum præteritum non esse materiam correctionis, licet posset esse accusationis, quia illa tendit ad emendationem, quæ jam facta supponitur; hæc vero ad poenam, quæ locum habet etiam post emendationem. Alio modo potest peccatum esse commissum, sed non emendatum, et hoc potest esse materia correctionis, cap. *Cum ex injuncto*, de Hæreticis. Ratio est, quia tunc proximus subest miseriæ, et maxi-

me si sit periculum reincidendi. Tertio, potest esse peccatum nondum commissum, sed tamen in occasione committendi, et de hoc statim dicam.

2. *Errores tres excluduntur.* — Hinc excluduntur tres errores. Primus est, præceptum hoc obligare tantum in peccatis commissis in propriam injuriam, propter illud verbum Evangelii: *Si peccaverit in te*, id est, *contra te*, ut multi Patres exponunt, ut Hieronymus, et Chrysostomus illo loco; item Ambrosius, in capit. 17 Lucæ; Hilarius, can. 18 in Matth.; sed hic error est contra mentem Christi; ponit enim præceptum, non ut quis amoveat a se propriam injuriam, sed ut lucretur fratrem, qui finis locum habet in omni peccato mortali. Itaque particula *in te*, exponenda etiam est *coram te*, id est, cum scandalo tuo; ita plerique Patres, et omnes Theologi, ut Augustinus, serm. 16 de Verbis Domini; D. Thomas, Quodlib. 11, art. 12; Liran., citato loco Matth., et alii. (Legatur Salmer., tom. 4 in Evangelia, p. 3, tract. 11.)

3. Alter error est, materiam hujus correctionis esse peccatum ex ignorantia vel passione, non ex malitia: fundatur, quia cum hoc sit voluntarium, non habet rationem miseriæ. Sed improbat, quia illa est maxima miseria, ut disputat. 4, sect. 1, num. 4, dixi, et major Dei offensa, et semper intervenit sufficiens ratio involuntarii propter aliquam saltem inconsiderationem; et quia licet objectum sit voluntarium, tamen et malitia, et multi effectus peccati sunt involuntarii, ut alibi dicebamus.

4. Tertius est, peccata venialia esse materiam hujus præcepti, non mortalia; indicat Origenes, homilia sexta in Matth., quia peccatum mortale non est peccatum fratris. Sed hoc nihil valet, nam nomine fratris significatur ibi omnis proximus, etiamsi sit in peccato mortali, ut patet 2 Thessalonic. tertio: *Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis*, etc.

5. *Secunda conclusio.* — *Objectio.* — *Responsio Sylvest. et aliorum, quos citat et sequitur Azor., tom. 2, l. 12, c. 14, q. 4.* — *Plana responsio.* — Dico secundo peccatum veniale posse esse materiam correctionis, sed non in qua hoc præceptum graviter obligat. Prior pars facilis est, et communis; secunda etiam colligitur ex verbis Evangelii, quæ supponunt fratrem periisse, ut Augustinus ponderat,

serm. 46 de Verbis Domini, ex illis verbis: *Lucretus eris*; et ex pœna: *Sit tibi tanquam ethnicus et publicanus*. Ratio est, quia consilium veniale peccatum non est mortale; minus autem est non corripere: item miseria illa levis est. Objicies: peccatum veniale est major miseria quam gravissimum damnum temporale; sed hoc teneor vitare, si possum, sub mortali; ergo et illud. Sed neganda est consequentia, primo, quia alias teneretur etiam quis suum veniale peccatum fugere sub mortali, quod absurdum est, et implicationem continens. Secundo, quia sunt illa mala diversorum ordinum, atque adeo minime comparabilia, ac præceptum unicuique accommodandum est, juxta illum gradum, quem habet in suo ordine, ita enim postulat et recta ratio, et necessitas præcepti. Addo denique temporale damnum et magis involuntarium esse, et difficilius expelli. Secundo objicies: sæpe veniale est dispositio moralis et proxima ad mortale, ut jurare frequenter, et similia. Ergo tunc saltem erit obligatio ad mortale, quia proximus est in gravi periculo et necessitate. Sylvester, verbo *Correctio*, q. 1, et Turrecrem., cap. *Si peccaverit*, et Soto supra, et alii ita concedunt. Dico tamen: qui sic venialiter peccat, aut advertit periculum suum, et tunc jam peccat mortaliter, quia ut ait Sapiens: *Qui amat periculum, peribit in illo*, Eccles. 3; aut non advertit, ita ut excusetur a mortali culpa, et tunc dari poterit obligatio sub mortali admonendi illum; sed illud non tam est præceptum corripiendi, quam consulendi, vel ostendendi proximo id quod ignorat.

6. *Dubium, de quo in simili Sanchez., l. 2, disput. 38, et Azor., tom. 1, l. 12, c. 25, q. 4 et 5.* — Et simili modo expeditur aliud dubium, an si opus fratris sit de se peccatum mortale, ille autem excusetur a culpa propter ignorantiam invincibilem, teneat corripere. Respondetur enim præceptum spiritualis misericordiæ proximi posse habere locum in tali materia, ut sentit Antonin., 2 part., tit. 9, § 4; Sylvester, *Correctio*, dub. 10; Angelus, eodem verbo, num. 6; sed non esse tam correctionis, quam dandi consilii vel doctrinæ. Hoc ultimum patet, quia proximus ibi non deliquit neque periit. Primum vero constat, quia illa est quædam proximi miseria, quæ per misericordiam sublevari potest et debet. Urgebis: quamvis sit quoddam malum, non tamen constituit proximum in necessitate, cum excusetur a peccato; ergo non est

malum quod obliget. Respondetur primo, ipsam ignorantiam in rebus necessariis ad honeste vivendum, ut sunt, quæ divino aut naturali jure sunt necessaria ad honestam vitam christianam, per se esse magnum malum, maxime si sit de mediis necessariis ad salutem, vel multum utilibus. Præterea interdum ratione ignorantia subit proximus magnum damnum in bonis etiam corporis, vel vita et honore. Unde non est dubium quin possit hoc esse sufficiens materia charitatis et misericordiæ, pertinetque ad omnes qui docere possunt, vel consulere, ut Patres colligunt ex parabola Matth. 25, de servo reprehenso, qui unum talentum abscondit, intelligentes de talento doctrinæ et obligatione charitatis. Quod præceptum strictius obligat eos, ad quos veluti ratione status hoc munus spectat, de quo D. Thomas 2, 2, quæst. 188, art. 4 et 5; sed maxime ad eos qui tenentur ex officio et justitia; oportet tamen in hoc servare circumstantias de quibus in sectione sequenti. Sed quæres an veniale peccatum sit corrigendum saltem sub obligatione ad veniale. Soto, statim citandus, affirmat ex illo Joan. 13: *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*. Sancti enim ibi intelligunt leviores defectus, juxta illud: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet*. Ratio vero est, quia peccatum veniale est deformitas quædam proximi, et potest impedire multa bona. Confirmatur; nam similiter in miseria corporali ejusdem proportionis, si sine causa contemnerem miseriam fratris, esset veniale. Respondetur argumenta concludere, posse interdum esse hanc obligationem, præcipue inter eos qui profitentur altiore statum, et inter quos venialia sint graviora, atque afferant aliquod scandalum vel indecentiam; tamen regulariter non est scrupulus habendus in hac re, et juxta hanc resolutionem procedunt, qui simpliciter aiunt præceptum correctionis non extendi ad venialia, ut Adrianus, in quæstione de Correctione fraterna, § *Quoad tertium*; Abulens., Matth. 18, quæst. 82; Paludanus, 4, distinct. 19, quæst. 3, art. 2; Gabriel, lection. 74, in Cano; Sylvest., *Correctio*, quæst. 1. Addendum est ultimo, cum Soto, de Tegendo secreto, memb. 2, quæst. 2, conclus. 3, et aliis recentioribus, hæc intelligenda esse stando intra limites charitatis, et misericordiæ; nam si admisceatur obligatio justitiæ, interdum potest aliquis obligari ad corrigenda hæc venialia peccata, ut accidere potest in superiore religionis, qui ex officio et justitia tenetur cu-

rare, non solum ut subditi vitent mortalia, sed etiam ut ad perfectionem tendant, atque adeo ut vitent impedimenta; quapropter, si nimium se gerat prælatus negligenter, et maxime si defectus sint generales communitatis, poterit esse obligatio sub mortali ad corrigenda illa, quam obligationem aliqui extendunt ad privatas personas; sed non ita existimo, nisi habeant in aliquibus actionibus vicem prælati, observando nimirum aliorum defectus, vel etiam interdum teneantur illum sui officii admonere; de cæteris enim plusquam verum est non teneri aliorum vitam scrutari, ut docet D. Thomas, 2, 2, quæst. 33, art. 2, ad 4, ex Salomone et Augustino; Cajetan., in Summa, verbo *Correctio fraterna*, Sylvest., eodem verbo, num. 3, et alii.

SECTIO III.

Quando et cum quibus aliis circumstantiis obliget hoc præceptum.

1. *Prima conclusio.* — *Quæ delicti cognitio requiratur ad fraternam correctionem.* — Dico primo: ante omnia, necesse est ut delictum proximi sufficienter constet, ut insinuat illo verbo Evangelii, *In te*, id est, *coram te*, ut ex citatis præcedenti sectione, num. 4 habetur. Ratio est, quia alias esset temeraria, nec sine injuria correptio. Quæres quæ sit ista cognitio. Adrianus supra, § *Sed hæc opinio*, respondet, esse probabilem conjecturam; hæc enim sufficit ad præceptum eleemosynæ corporalis; Soto, de Secreto, memb. 2, quæst. 2, conclus. 2, requirit certam cognitionem, quæ intelligitur de morali certitudine; et regulariter est verius, quia correctio de se est odiosa, et affert verecundiam alteri; et nisi prudenter fiat, est quoddam genus contumeliæ, in quo multum differt ab aliis eleemosynis; et ita ante Sotum senserunt Gerson, de Vita spirituali, tractat. 24; Astensis, in Summa, lib. 2, tit. 6, cap. 4; et tandem Navar., cap. 24, num. 12; si tamen delictum appareret grave, et magni periculi, vel cum esset spes emendæ, et nullus timor exacerbandi proximum, habere posset locum sententia Adriani; quare in individuo prudentia opus est.

2. *Secunda conclusio.* — *Objectio solvitur tripliciter.* — Dico secundo: præter notitiam delicti, est necessaria spes fructus et emendationis. Est contra Panormit., cap. *Novit*, de Judiciis, qui ait, etsi constet proximum non fore emendandum, obligari ex præcepto,